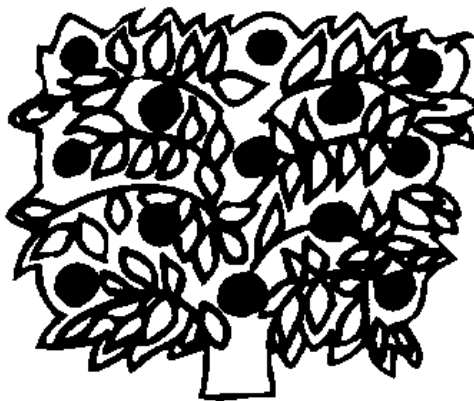

HANDLINGSPLAN

MOT

KRENKENDE ATFERD

Høyehall skole

Opplæringsloven § 9a-3: Det psykososiale miljøet

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Forord

Denne planen tar for seg hva Høyehall skole skal gjøre når krenkende handlinger skjer eller når man har mistanke om at de skjer. Skolens forebyggende arbeid for et godt læringsmiljø beskrives i den sosiale kompetanseplanen.

Begrepsavklaringer/definisjoner:

Krenkende atferd: Krenkende atferd er en fellesbetegnelse for alle former for atferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk.

Mobbing, vold, diskriminering og rasisme, hører inn under hva krenkende atferd er, men krenkende atferd kan også være enkeltstående handlinger, eller -ytringer om for eksempel utseende eller funksjonshemninger.

Ord eller handlinger som i utgangspunktet ikke er ment å være krenkende, vil likevel kunne oppfattes slik. Et utsagn eller en handling som ville være akseptabel innad i en gruppe, vil kunne virke krenkende eller skremmende på elever utenfor denne. Hva som oppleves som krenkende, varierer ut fra den enkeltes tidligere erfaringer og bakgrunn.

Mobbing: En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en negativ eller aggressiv handling når noen med vilje påfører en annen person skade eller smerte – ved fysisk kontakt, ved ord eller på andre måter. For å kunne bruke betegnelsen mobbing skal det også være en viss ubalanse i makt- og styrkeforholdet; den som blir utsatt for de negative handlingene, har vanskelig for å forsvare seg og er noe hjelpeløs overfor den eller de som plager ham eller henne.

Etter denne definisjonen, som også blir brukt internasjonalt, er mobbing kjennetegnet av disse tre kriteriene: 1) Det dreier seg om aggressiv eller ondsinnet adferd, som

2) gjentar seg og varer ved over en viss tid 3) i en mellommenneskelig relasjon som er preget av en viss ubalanse i styrke eller maktforholdet. Mobbing inntreffer ofte uten noen åpenbar provokasjon fra offeret sin side. Loven omfatter både direkte mobbing, med åpne angrep på offeret, og indirekte mobbing, med sosial isolering og utestenging fra gruppa. Mobbing kan foregå på ulike arenaer, også digitalt – i sosiale medier på internett, eller via SMS.

Diskriminering: Diskriminering innebærer at en person blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, funksjonsdyktighet, tro, hudfarge, nasjonal- eller etnisk opprinnelse. Diskriminering kan både være direkte og indirekte.

Rasisme: Rasisme omfatter diskriminering på grunnlag av "rase", hudfarge eller nasjonalt eller etnisk opphav.

Avdekking

Den ansatte som observerer eller får informasjon om krenkende handlinger, undersøker saken og melder i fra til elevens kontaktlærer. Dersom det er nødvendig og mulig skal den ansatte selv gripe direkte inn.

Kontaktlærer innhenter informasjon gjennom samtale med involverte elever og foresatte. Funn fra samtale skrives ned. Prosedyre er beskrevet i lærerveiledningen til ZERO SAFs program mot mobbing, utdrag er vedlagt denne planen.

Høyenhall skole benytter en fast samtaleform for alle undersøkende samtaler med elever når det har skjedd noe konfliktyfyllt:

1. Fortell meg hva som har skjedd
2. Hva tenkte du da det skjedde?
3. Hva tenker du om det nå?
4. Hvem har det gått ut over? På hvilken måte?
5. Hva skal til for at det skal bli bra igjen mellom dere?
6. Hva kan bidra til at dette ikke skal skje igjen?

Kontaktlærer og alle voksne som jobber med den aktuelle elevgruppa innhenter informasjon gjennom observasjon. Observasjonene loggføres. Kontaktlærer vurderer i samråd med sosiallærer/rådgiver om de sosiale relasjonene i elevgruppa skal kartlegges. Høyenhall skole anbefaler verktøyene: *SPEKTER* av Erling Roland eller *Innblikk* av Tove Flack.)

Sosiallærer sørger for at observasjoner, samtaler og funn fra kartlegging av sosiale relasjoner samordnes etter en kort periode og drøfter dette med leder.

Dersom skoleleder får kjennskap til at en ansatt ved skolen utfører krenkende handlinger mot enkeltelever eller grupper av elever, skal dette behandles som en personalsak som følges opp av leder.

Dersom observasjonene og kartleggingen bekrefter gjentatte krenkende handlinger vil neste punkt, intervensjon, iverksettes.

Intervensjon

Når en elevs rett til et godt psykososialt læringsmiljø ikke er oppfylt, fatter skolen et enkeltvedtak etter Opplæringslovens § 9a. Vedtaket inneholder forpliktende og tidsavgrensede tiltak.

Tiltakene i enkeltvedtaket må alltid tilpasses den konkrete situasjonen.

Eksempler på tiltak for den som opplever å ikke ha et godt psykososialt læringsmiljø:

- utvidet voksentetthet på utsatte områder
- hyppige elevsamtaler
- ekstra tett samarbeid med foresatte i en periode
- kartlegging av de sosiale relasjonene i klassen ved bruk av f.eks. *Innblikk*, *SPEKTER* og/eller sosiogram
- tilpasset plassering i klasserommet
- tilpasset inndeling i grupper

- at skolen søker støtte og veiledning fra PPT, BUP, Ambulant team, utadrettet tjeneste, Læringsmiljøteamet, barnevernet, politiet, utekontakten, skolehelsetjenesten eller andre relevante samarbeidspartnere. Skolen forholder seg til taushetsplikt og personvern og ber om samtykke der det kreves.

Ledelsen gir identifiserte plagere og deres foresatte beskjed om hvilken atferd som ikke er akseptabel og om hva som er konsekvensen dersom atferden fortsetter.

Dersom de krenkende handlingene er kjent i elevgruppa, gir kontaktlærer tydelig beskjed til resten av elevgruppa om at handlingene ikke er akseptable og at det nå kommer til å bli en endring samt hva som er konsekvensene dersom handlingene skjer igjen.

Eksempler på tiltak for den som utfører krenkende handlinger:

- anmerkning og kontakt med foresatte
- skriftlig melding til foresatte
- nedsatt oppførselskarakter (ungdomstrinnet)
- friminutt på annet tidspunkt
- starte/slutte skoledagen på annet tidspunkt enn de andre
- følge av foresatte på skoleveien
- samtaler med lærer og/eller ledelse
- samtaler med sosiallærer/rådgiver med fokus på å lære strategier for å ta gode valg i samspill med andre
- miste et privilegium eller en aktivitet
- bekymringsamtale med politiet
- foresatte kommer til skolen og deltar/observerer eleven i undervisningen
- bortvisning fra undervisningen for enkelttimer eller for resten av dagen (oppl. §§ 2-10 og 3-8). Elever må i disse tilfellene hentes av foresatte.
- bortvisning fra undervisningen for inntil tre dager på 8.-10. årstrinn (oppl. §§ 2-10)
- midlertidig eller permanent klasse-/gruppebytte
- midlertidig eller permanent skolebytte (oppl. § 8-1)
- tap av retten til videregående opplæring (oppl. § 3-8)

Oppfølging

Nærmeste leder sørger for at tiltakene evalueres etter en avtalt periode. Dersom tiltakene har hatt ønsket effekt og elevens læringsmiljø anses som godt, kan vedtaket oppheves. Dette gjøres vanligvis i et oppfølgingsmøte der foresatte er tilstede. Oppfølgingsmøtet blir referatført. Alle voksne som har med de aktuelle elevene å gjøre følger nøye med videre og melder raskt fra til ledelsen dersom problemet skulle oppstå igjen.

Dersom tiltakene ikke har ønsket effekt, må det gjøres et nytt enkeltvedtak og tiltakene videreføres og/eller nye tiltak iverksettes.

Høyenhall skole er en Trygg Læring-skole. Det innebærer at både elevmeglere og voksne ved skolen er trent i å lede gjenopprettende prosesser etter samme modell som brukes i Konfliktrådet. Hvis saker har utviklet seg til å bli mobbing, skal selve mobbingen aldri megles. Derimot kan det være en svært god løsning med megling for å gjenopprette trygghet i forholdet mellom partene i etterkant av at de krenkende handlingene har opphørt. Høyenhall skole evaluerer kontinuerlig saker som omhandler krenkende handlinger og eventuelle mobbesaker med tanke på å forbedre skolen.

Hva skal du gjøre hvis du mistenker at noen blir utsatt for krenkende handlinger?

Elev:

Hva skal gjøres?	Når?
Pass på at alle får være med i leken/aktiviteten	Hver dag
Still opp for den du ser at ikke har det greit	Når du ser at noen ikke har det bra
Si ifra til en voksen på skolen: inspiserende lærer, kontaktlærer, faglærer, sosiallærer/rådgiver, ledelsen, assistent, AKS, helsesøster	Når du selv ser at en medelev blir utsatt for krenkende handlinger
Si ifra til elevmeglerne	De er ute hver dag i storefri
Si fra hjemme dersom det er vanskelig å si fra på skolen	

Foresatte:

Hva skal gjøres?	Når?
Grip om mulig direkte inn hvis du ser en situasjon	Umiddelbart
Ta kontakt med kontaktlærer	Samme dag
Ta kontakt med sosiallærer	Samme dag ved behov
Ta kontakt med skolens ledelse	Ved behov
Ta kontakt med klassekontakt	Ved behov

Inspiserende lærer:

Hva skal gjøres?	Når?
Møt opp i tide til alle inspeksjoner og ha aktiv inspeksjon	Ukentlig
Undersøk hva som skjer vha gjenopprettende samtale	Umiddelbart
Grip om mulig direkte inn	Umiddelbart
Ta kontakt med elevens kontaktlærer	Samme dag
Ta kontakt med sosiallærer	Samme dag ved behov

Kontaktlærer:

Hva skal gjøres?	Når?
Samtale med antatt offer og foresatte	Samme dag
Samtale med antatt plager og foresatte	Samme dag
Kontaktlærer varsler ledelsen	Samme dag
Alle voksne rundt eleven, herunder sosiallærer, informeres	1-2 dager
Observasjon i samarbeid med alle lærere/voksne som er i nærheten av den aktuelle elevgruppa	Ca. 1 uke.
Skrive logg over observasjoner	Ca. 1 uke
Tydelig beskjed til resten av elevgruppa	Snarest mulig etter at krenkende handlinger er oppdaget.
Hyppeleve samtaler med den som ble krenket	Ukentlig i 3-4 uker, deretter etter behov.
Hyppeleve samtaler med den som utførte krenkende handlinger	Ukentlig i 3-4 uker, deretter etter behov.

Ledelsen:

Hva skal gjøres?	Når?
Motta og registrere kontaktlærers bekymring	Umiddelbart
Innkalle foresatte til den som blir krenket til samarbeidsmøte Gjøre skriftlig vedtak om tiltak ift. elevenes psykososiale miljø, opplæringslova § 9a-3	Snarest mulig etter at krenkende handlinger er oppdaget.
Kontakte foresatte til identifiserte plagere og eventuelt innkalle dem til samarbeidsmøte.	Snarest mulig etter at krenkende handlinger er oppdaget.
Gi eleven som har utført krenkende handlinger og dennes foresatte tydelig beskjed om hvilken atferd som ikke er akseptabel.	Snarest mulig etter at krenkende handlinger er oppdaget.
Innkalle til oppfølgingsmøte der tiltakene i vedtaket evalueres.	Etter 4-6 uker
Søke hjelp og støtte fra relevante samarbeidspartnere	Ved behov
Evaluering	Etter at handlingene har opphørt

Sosiallærer/rådgiver:

Hva skal gjøres?	Når?
Delta på samarbeidsmøte med foresatte til den som man mistenker blir utsatt for krenkende handlinger	Snarest mulig etter at krenkende handlinger er oppdaget.
Delta på samarbeidsmøte med foresatte til den som man mistenker har utført krenkende handlinger	Snarest mulig etter at krenkende handlinger er oppdaget.
Sørge for at samtaler, observasjoner og kartlegging sammenfattes	Etter ca. 1 uke
Samtaler med den som man mistenker blir utsatt for krenkende handlinger	Ukentlig de første fire ukene. Deretter ved behov.
Samtaler med den man mistenker har utført krenkende handlinger. Fokus på å øve på gode strategier for sosial samhandling	Ukentlig i 3-4 uker- Deretter etter behov.
Søke hjelp og støtte fra relevante samarbeidspartnere	Ved behov
Gjenopprettende prosess mellom partene	Ved behov, men alltid etter at handlingene har opphørt.

Vedlegg:

1. Spørreskjema for elevsamtalen i Innblikk
2. Tilleggsskjema til elevsamtalen
3. Mal for enkeltvedtak om elevens psykososiale miljø
4. Spørreskjema SPEKTER

Anbefalt lesing:

<http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/forskning-om-mobbing>

- Berger, A-H. (2000). *Som elevene ser det: hva får elevene til å bråke eller lære?* Oslo. Cappelen Akademisk.
- Ertesvåg, S. & Størksen, S. (2011). *Implementering av skuleomfattande arbeid*. SAF, UiS.
- Ertesvåg, S. K. & Vaaland, G.S. (2007). Prevention and reduction of behavioural problems in school: An evaluation of the Respect-program. I *Educational Psychology*, 27 (6), pp. 713 – 736.
- Fuglestad, O. L. (1993). *Samspel og motspel*. Oslo. Samlaget.
- Gordon, T. (1979). *Snakk med oss lærer*. Oslo. Dreyer.
- Juul, J. & Jensen, H. (2003). *Fra lydighet til ansvarlighet: pedagogisk relasjonskompetanse*. Oslo. Pedagogisk forum.
- Moen, Erlend (2014) *Slik stopper vi mobbing*. Trondheim. Universitetsforlaget
- Molnar, A. (1993). *Skolen og problemelevne*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Nordahl, T. (2002). *Eleven som aktør*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Nordahl, T. (2008). Klassen som læringsmiljø og lærerens ansvar. I Krejsler, J. B. & Moos, L. (red.) *Klasseledelse – Magtkampe i praksis, pædagogik og politikk*. S. 145 – 161.
- Nordahl, T., Gravkrok, Ø., Knudsmoen, H., Larsen, T.M.B. og Rørnes, K. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen*. Sosial og helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet.
- Nordahl, T. & Sørli, M-A. (1997). Elever som viser problematferd i skolen – pedagogiske utfordringer. I I.M. Helgeland (red.). *Utfordrende ungdom i skolen*. Revidert utgave. Oslo. Kommuneforlaget.
- Ogden T. (2001). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen: kompetanseutviklende og problemløsende arbeid i skolen*. Oslo. Gyldendal, akademisk.
- Ogden, T. (2002). *Klasse- og undervisningsledelse*. Bedre skole småskriftserie nr. 6. Oslo. Bedre Skole.
- Roland E. (1998). *Elevekollektivet*. Stavanger. Rebell forlag.
- Roland, E. & Vaaland, G.S. (2011). *Klasseledelse og atferdsvansker*. SAF, UiS.
- Roland, E. & Vaaland, G.S. (2011). *Respektprogrammet*. SAF, UiS.
- Roland, E. & Vaaland, G.S. (2003). *Zero, SAFs program mot mobbing. Lærerveiledning*. Stavanger. SAF, UiS.
- Roland, P. (2011). *Problematferd i skolen – Hvordan kan pedagoger håndtere aggressiv atferd?* SAF, UiS.
- Rørnes, K., Overland, T., Roland, E. & Tveitereid, K. (2006). Læreren som leder. I *Forebyggende innsatser i skolen*. Sosial og helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet.
- Schmuck, R. & Schmuck, P. (1992). *Livet i klasserommet*. Ny utg. Oslo. Cappelen forlag.
- Shariff, S. (2008). *Cyber-bullying. Issues and solutions for the school, the classroom and the home*. London, Routledge.
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2005). *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Slåttøy, A. (2002). *Problematferd i klasserommet*. Oslo. Cappelen Akademiske forlag.
- Utdanningsdirektoratet (2011). *Arbeid mot mobbing. Veileder for ansatte og ledere i grunnskolen*.
- Utdanningsdirektoratet (2008). *Elevenes skolemiljø. Kapittel 9a i opplæringsloven*.
- Utdanningsdirektoratet (2010). *Retten til et godt psykososialt miljø etter opplæringsloven kapittel 9a*. Rundskriv Udir. – 2 – 2010.
- Utdanningsdirektoratet *Utvikling av sosial kompetanse. Veileder for skolen*.
- Westblad-Dicks, M. (2002). *Å håndtere livet i skolen. Det gode møtet mellom lærere, elever og foreldre*. Oslo. Kommuneforlaget.